

Phân cấp rõ quản lý an toàn thực phẩm để chủ động thực thi

16:47 04/03/2026

Thứ trưởng Bộ Nông nghiệp và Môi trường Trần Thanh Nam khẳng định: Bộ sẽ tiếp tục hoàn thiện thể chế, tiêu chuẩn, quy chuẩn và đẩy mạnh phân cấp quản lý an toàn thực phẩm theo hướng "trên xây cơ chế, dưới chủ động thực thi".

Hội nghị tổng kết công tác quản lý chất lượng, an toàn thực phẩm, chế biến và phát triển thị trường năm 2025, triển khai nhiệm vụ năm 2026 - Ảnh: VGP/Đỗ Hương

Quản lý phải dựa trên hệ thống tiêu chuẩn và truy xuất nguồn gốc

Tại Hội nghị tổng kết công tác quản lý chất lượng, an toàn thực phẩm, chế biến và phát triển thị trường năm 2025, triển khai nhiệm vụ năm 2026 diễn ra hôm nay (4/3), Thứ trưởng Trần Thanh Nam cho rằng đây là một năm nhiều khó khăn, tác động không nhỏ đến công tác chỉ đạo, điều hành. Tuy nhiên, Cục Chất lượng, Chế biến và Phát triển thị trường vẫn giữ vững vai trò là đầu mối tổng hợp, tham mưu và điều phối các vấn đề liên quan đến chất lượng, an toàn thực phẩm, chế biến và phân phối nông, lâm, thủy sản.

Điểm nhấn trong năm qua là việc chuyển mạnh phương thức quản lý từ tiền kiểm sang hậu kiểm, từ kiểm tra theo kế hoạch sang kiểm tra đột xuất, tập trung vào các thời điểm nhạy cảm như Tết Nguyên đán, mùa lễ hội xuân và Tháng hành động vì an toàn thực phẩm. Cơ quan chức năng đã kiểm tra 11.911 cơ sở sản xuất, kinh doanh vật tư nông nghiệp và nông, lâm, thủy sản; xử phạt 549 cơ sở với tổng số tiền hơn 15,6 tỷ đồng.

Bên cạnh đó, các đoàn kiểm tra liên ngành được tổ chức tại nhiều địa phương trọng điểm; công tác tuyên truyền, vận động sản xuất, kinh doanh nông sản an toàn được phối hợp chặt chẽ với các tổ chức chính trị - xã hội. Chuỗi cung ứng tại các địa bàn lớn được rà soát thường xuyên nhằm bảo đảm minh bạch, truy xuất được nguồn gốc.

Ông Ngô Hồng Phong, Cục trưởng Cục Chất lượng, Chế biến và Phát triển thị trường cho biết, hầu hết thủ tục hành chính trong lĩnh vực quản lý chất lượng, an toàn thực phẩm đã được phân cấp cho địa phương giải quyết. Bộ tập trung vào ban hành hướng dẫn, kiểm tra, giám sát và xử lý các vấn đề liên vùng, liên ngành hoặc có tính chất phức tạp. Tuy nhiên, trong bối cảnh sắp xếp tổ chức bộ máy và triển khai chính quyền địa phương hai cấp, việc thay đổi vị trí việc làm và hợp nhất cơ quan khiến công tác phối hợp ở một số nơi chưa thực sự đồng bộ.

Một trong những thông điệp được Thứ trưởng Trần Thanh Nam nhấn mạnh nhiều lần là trách nhiệm của các chủ thể trong chuỗi sản xuất - kinh doanh, từ doanh nghiệp, hiệp hội đến chính quyền địa phương.

Thứ trưởng dẫn lại sự việc thay đổi quy định về kiểm tra an toàn thực phẩm nhập khẩu đầu năm 2026, dẫn đến tình trạng ùn ứ container tại cửa khẩu trước Tết Nguyên đán Bính Ngọ. Theo ông, khi xảy ra vướng mắc, địa phương cần chủ động phối hợp với các cục chuyên ngành để xử lý, thay vì "đẩy hết" lên cơ quan Trung ương. Bộ đã yêu cầu định kỳ 3 tháng, các địa phương phải báo cáo tình hình để kịp thời tháo gỡ khó khăn, tránh bị động.

Từ thực tiễn quản lý, Thứ trưởng nhấn mạnh nguyên tắc cốt lõi: quản lý chất lượng, an toàn thực phẩm phải dựa trên hệ thống tiêu chuẩn, quy chuẩn và truy xuất nguồn gốc. Cơ quan quản lý vẫn nhận được cảnh báo từ một số thị trường xuất khẩu về việc doanh nghiệp dù có chứng nhận quốc tế như HACCP, ISO nhưng vẫn vi phạm quy định. Điều này cho thấy khâu tuân thủ và giám sát tại cơ sở, tại địa phương có lúc còn lơ là.

Với lĩnh vực chế biến, Thứ trưởng đánh giá năng lực công nghệ của nhiều nhà máy Việt Nam đã ở mức cao, thuộc nhóm dẫn đầu khu vực. Vì vậy, cơ quan

quản lý không cần đi sâu vào "công nghệ nào", mà cần tập trung kiểm soát tiêu chuẩn, quy chuẩn và điều kiện sản xuất.

Giải bài toán thiếu nguyên liệu từ liên kết chuỗi

Bước sang năm 2026, bên cạnh hoàn thiện thể chế và phân cấp quản lý an toàn thực phẩm, vấn đề được lãnh đạo Bộ đặc biệt lưu ý là tình trạng thiếu nguyên liệu cho chế biến và xuất khẩu - một "mâu thuẫn lâu năm" của ngành.

Việt Nam có lợi thế về sản xuất nông nghiệp, nhưng doanh nghiệp vẫn thiếu nguyên liệu ổn định. Theo Thứ trưởng Trần Thanh Nam nguyên nhân cốt lõi nằm ở liên kết sản xuất còn lỏng lẻo, hợp đồng giữa doanh nghiệp và vùng nguyên liệu chưa đúng bản chất.

Ông nhắc tới cơ chế liên kết theo chuỗi giá trị tại Nghị định 98/2018/NĐ-CP, trong đó hợp đồng phải là "hợp đồng sản xuất", bao gồm thỏa thuận hỗ trợ kỹ thuật, vật tư, bao tiêu, chế biến và tiêu thụ - chứ không đơn thuần là hợp đồng mua bán. Không có liên kết thì không thể hình thành vùng nguyên liệu bền vững, không thể kiểm soát chất lượng và cũng khó ổn định giá cả.

Thứ trưởng đề nghị các hiệp hội ngành hàng và địa phương rà soát thực chất số doanh nghiệp đang thực hiện liên kết chuỗi đúng nghĩa; báo cáo định kỳ và coi đây là nhiệm vụ trọng tâm trong năm 2026. Đồng thời, khi điều chỉnh quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội, các địa phương cần bảo vệ quỹ đất vùng nguyên liệu chủ lực, tránh bị thu hẹp bởi đô thị hóa. Nếu vùng nguyên liệu không được tích hợp trong quy hoạch, nguy cơ mất nguồn cung sẽ tác động trực tiếp đến sản xuất và xuất khẩu.

Tại hội nghị, ông Tạ Văn Tường, Phó Giám đốc Sở Nông nghiệp và Môi trường Hà Nội, cho biết Hà Nội đã phát triển mạnh các chuỗi liên kết sản xuất - cung ứng nông sản an toàn nhằm giải quyết bài toán nguyên liệu.

Đến nay, thành phố đã phối hợp với 26 tỉnh, thành hình thành và kiểm soát 1.388 chuỗi liên kết. Thông qua các chuỗi này, nông sản được kiểm soát từ khâu sản xuất, sơ chế, chế biến đến phân phối tại thị trường Thủ đô. Khoảng 250 doanh nghiệp xuất khẩu của Hà Nội đang tham gia kết nối nguồn nguyên liệu từ các địa phương, với kim ngạch xuất khẩu đạt hơn 2 tỷ USD.

Hà Nội cũng đẩy mạnh chuyển đổi số trong quản lý an toàn thực phẩm; hơn 70% cơ sở sơ chế, chế biến đã sử dụng thiết bị tự động hoặc bán tự động; khoảng 20% doanh nghiệp áp dụng hệ thống quản lý chất lượng như ISO 22000, HACCP. Thành phố đặt mục tiêu tiếp tục nâng tỷ lệ chế biến sâu để gia tăng giá trị, giảm phụ thuộc vào xuất khẩu thô.

Đánh giá cao nỗ lực này, Thứ trưởng Trần Thanh Nam nhận định xu hướng thị trường đang dịch chuyển từ câu chuyện sản lượng, giá cả sang "xanh - carbon" và các rào cản phi truyền thống. Năm 2026, những yếu tố liên quan đến thuế môi trường, tiêu chuẩn phát thải, truy xuất nguồn gốc sẽ tiếp tục gia tăng.

Vì vậy, bên cạnh nỗ lực của cơ quan Trung ương trong đàm phán, tháo gỡ kỹ thuật, địa phương cần chủ động tổ chức xúc tiến thương mại, tận dụng hệ thống tham tán thương mại ở nước ngoài để quảng bá sản phẩm, đặc biệt trong các tháng đầu năm nhằm giảm áp lực giá và mở rộng thị trường.

Năm 2026, ngành nông nghiệp đặt mục tiêu xuất khẩu nông, lâm, thủy sản đạt 74 tỷ USD. Để hiện thực hóa mục tiêu này, theo Thứ trưởng Trần Thanh Nam, cần sự vào cuộc đồng bộ của cơ quan quản lý, hiệp hội ngành hàng và cộng đồng doanh nghiệp.

Hiệp hội phải chủ động đề xuất giải pháp, dự báo sớm tín hiệu thị trường, phân tích yếu tố cạnh tranh từ bên ngoài để tham mưu chính sách. Các biện pháp cần được triển khai ngay từ đầu năm, không chờ đến khi thị trường phát sinh rào cản mới xử lý.

Thông điệp xuyên suốt tại hội nghị là xây dựng hệ thống quản lý chất lượng dựa trên tiêu chuẩn, quy chuẩn và truy xuất nguồn gốc; đẩy mạnh phân cấp gắn với trách nhiệm giải trình; củng cố liên kết chuỗi để hình thành vùng nguyên liệu bền vững; chủ động thích ứng với xu hướng xanh hóa và các rào cản mới của thị trường.

Trong bối cảnh cạnh tranh ngày càng gay gắt, việc hoàn thiện thể chế chỉ là điều kiện cần. Điều kiện đủ nằm ở sự chủ động và trách nhiệm của từng mắt xích trong chuỗi giá trị. Khi "trên xây cơ chế, dưới chủ động thực thi" được vận hành thông suốt, mục tiêu nâng cao chất lượng, gia tăng giá trị và mở rộng thị trường cho nông sản Việt Nam mới có thể trở thành hiện thực bền vững.

Theo chinhphu.vn